

O ATAQUE PIRATA A ONS DE 1585

Por: Yago Abilleira Crespo

Seguindo con interesantes documentos do Marquesado de Mos-Valladares que se atopan no *Archivo Histórico de la Nobleza*, veremos a terrible razzia que sufriu a illa nese ano. Compre dicir que son máis de 120 follas, escritas a man en castelán antigo pero, por desgraza, a maior parte delas non fun capaz de delas porque a caligrafía é terrible. Se alguén se quere animar a intentalo, con gusto lle paso copia da documentación. Os documentos son un preito contra dous veciños, ós que se acusa de colaboracionismo cos piratas.

Antes de centrarnos nos feitos, é preciso un marco histórico, pois é o que explica o que aconteceu en Ons. No ano de 1580 Felipe II de España é nomeado Rei de Portugal trala morte de Enrique I, o último da Casa de Avís. Pero moita xente non quería a Felipe coma Rei e decantáronse partidarios de Antonio de Crato, o que desencadeou unha guerra civil, que foi aproveitada por Francia e Inglaterra para atacar na sombra ó poderoso Felipe II. O Rei español pretendía o trono portugués xa que tiña dereitos de sangue (era neto de Manuel I de Portugal), e non dubidou en obter como fora as simpatías da alta nobreza portuguesa e facer a guerra. Parece ser que, ó referirse o trono portugués, o inquilino do Escorial dicía que “*O reino de Portugal herdeino, compreino e conquisteino*”.

A campaña militar na Península Ibérica non foi cruenta pois, a fin de contas, intentábase que a xente aceptase a Felipe II polas boas e, ademais, os partidarios do outro candidato tampouco loitaron ferozmente ante os temidos tercios do Duque de Alba.

Pero a cousa foi distinta nas illas Azores. Os partidarios de Antonio de Crato fixéronse fortes alí porque sabían que os terzos non chegarían facilmente. As Azores eran un punto estratéxico, pois estaban na ruta dos galeóns españois que viñan de América. Así que Francia aproveitou a ocasión para enviar alí barcos e homes, iso si, dicíndolle a España que eran voluntarios que actuaban por libre, pois non había guerra entre España e Francia. Tras duros combates en 1581, 1582 e 1583 as Azores quedaron baixo o dominio de Felipe II, sendo tratados os franceses coma piratas, o que implicaba a pena de morte, aínda que algúns lograron fuxir.

Os veciños de Ons, acusados de complicidade cos atacantes, eran Bartolomé Díaz e Juan de Ramos Díaz, irmáns. Ían en dorna dende á illa a Portonovo cando viron na praia de Melide a dous navíos. Aínda que estaba prohibido que a xente de Ons falara coa xente dos barcos foráneos, os irmáns din que se achegaron por orde de Don Antonio Sarmiento, dono da illa. Tanto os barcos coma as velas e aparellos semellaban portugueses, de feito, chamáronnos dunha das naves en portugués dicindo que traían trigo para vender, e que subiran a bordo. Unha vez no barco, viron que había catro franceses armados dentro, e tentaron fuxir, recibindo Bartolomé unha coitelada non mortal polas costas, á altura dos cadrís, logrou botarse á auga para tentar volver á súa dorna, pero apresárono e encerraron a ambos irmáns.

Os piratas saltaron a terra e roubaron todo o que puideron. Non quedaron contentos e prendéronlle lume a Ons, especialmente ás casas, ardendo entre outras á de Don Antonio Sarmiento, así como a igrexa. Non atopei referencias a danos persoais no pouco que puideron ler da documentación. Seguramente a xente botouse ó monte ou ós acantilados. Sendo poucos os piratas, non perseguiron ós poboadores para non deixar desprotexidos os barcos, pois un ataque dende Pontevedra ou dalgún barco da Armada que navegase pola zona podería capturar os navíos case sen pegar un tiro. Ademais, o fume chamaría a atención da xente en varios quilómetros á redonda.

Parecer ser que os piratas xa coñecían a illa, por ter vido anteriormente a venderlle teas ó Rector Don Jorge de Millara, polo que non precisaron da axuda de Juan e Bartolomé ou iso é o argumento que usan eles para demostrarse inocentes de colaboracionismo. Ambos irmáns acusaron a Andrés Pérez, habitante de Ons, de dicirlles cando se achegaban ó navío que el coñecía ós do barco e que eran xente do país e de paz, que so viñan a buscar auga e que non tiveran medo.

Todo parece indicar que estamos ante un grupo de portugueses partidarios de Don Antonio de Crato e uns franceses que os apoiaban. Conseguiron fuxir das Azores e andaban errantes coma simples piratas. Ignórase como acabaron.

Fonte:

España. Ministerio de Cultura y Deporte. Archivo Histórico de la Nobleza. Marquesado de Mos-Valladares, Caja 18, Documento 15.